

Kasáreň s areálom

Martinský vrch bol v druhej polovici 19. storočia majetkom biskupstva, využívaným hlavne na poľnohospodárske účely. Prechádzala tadiaľto významná cesta v smere na Topoľčany a Levice a preto tu od 80. rokov 19. storočia sídlila vojenská posádka. Nachádzal sa tu jeden z piatich sústredovacích táborov Uhorska. Prvá časť tábora bola postavená v roku 1882 podľa projektu nitrianskeho architekta J. Lyku a vybudovaná staviteľom G. Gregersenom. Územie dostalo názov „Šiator tábor“. Celý tábor tvorilo 10 murovaných budov a 24 drevených barakov, ktoré dokázali ubytovať 300 stálych a 1200 prechodných vojakov.

Začiatkom 90. rokov 19. storočia bola v areáli postavená vojenská nemocnica s dvoma menšími pavilónmi, neskôr v medzivojnovom období areál doplnený o ďalšie stavby. Dnes patrí kasáreň najvýznamnejším zachovaným vojenským pamiatkam na Slovensku. Od roku 2011 je 13 objektov zapísaných v Ústrednom zozname pamiatkového fondu a to: budova veliteľská, dôstojnícke pavilóny, obytné budovy, strážnica, budova hostinca, objekt kolkárne, hlavná budova nemocnice, nemocničné pavilóny a park.

Veliteľská budova *

Objekt veliteľskej budovy je samostatne stojaci solitér o rozlohe 155m². Spočiatku bola fasáda objektu neomietnutá a tvorilo ju rezné murivo. Strechu pokrýval pravdepodobne drevený šindel. V roku 1887 počas vojenského cvičenia tu bol ubytovaný cisár František Jozef I. V jednej z miestností bola na podnet vtedajšieho nitrianskeho biskupa zrealizovaná štuková výzdoba, ktorá sa zachovala až dodnes.

Pavilón I. a II. *

Dôstojnícke pavilóny boli postavené ako súčasť vojenského tábora a zaberali rozlohu 589m² a 567m². Mali 22 izieb, ktoré slúžili na ubytovanie dôstojníkov posádky. V roku 1887 tu bol ubytovaný cisár sriedov cisára Františka Jozefa I. a zriadené šatne a jedáleň, ktoré boli vyzdobené tropickými rastlinami zo skleníkov baróna A. Wodianera z Komjatice rodiny Stummerovcov.

Budovy obytné I., II., III. *

Pôvodne slúžili na ubytovanie členov posádky, pre 12 poddôstojníkov a 188 vojakov. Počas 20. storočia si objekty zachovali svoju pôvodnú funkciu, no neskôr sa v každej časti zrealizovala prístavba. V obytných budovach I. sa prístavila časť, ktorá slúžila ako kuchyňa. Tým došlo aj k zmene pôdorysu do tvaru písmena „T“. V budovách II. a III. boli prístavené hygienické a sociálne zariadenia.

Strážnica *

Strážnica zabezpečovala vstup do areálu. Po rozšírení kasárni v priebehu 20. storočia sa pôvodná funkcia strážnice zmenila a stala sa z nej väznica.

Kolkáreň *

Kolkáreň bola postavená pre oddych členov vojenskej posádky a návštevníkov hostinca. Kolkárska dráha bola mechanická. Na jej konci musel stáť člen personálu, ktorý pomocou dreveného žlabu umiestneného na stene kolkárskej dráhy vracal späť kolkárske gule pre hráčov.

Budova hostinca *

Hostinec bol postavený vedľa kolkárne a poskytoval možnosť stravovania a oddychu pre členov vojenskej posádky aj jeho

Archeologická lokalita Martinský vrch

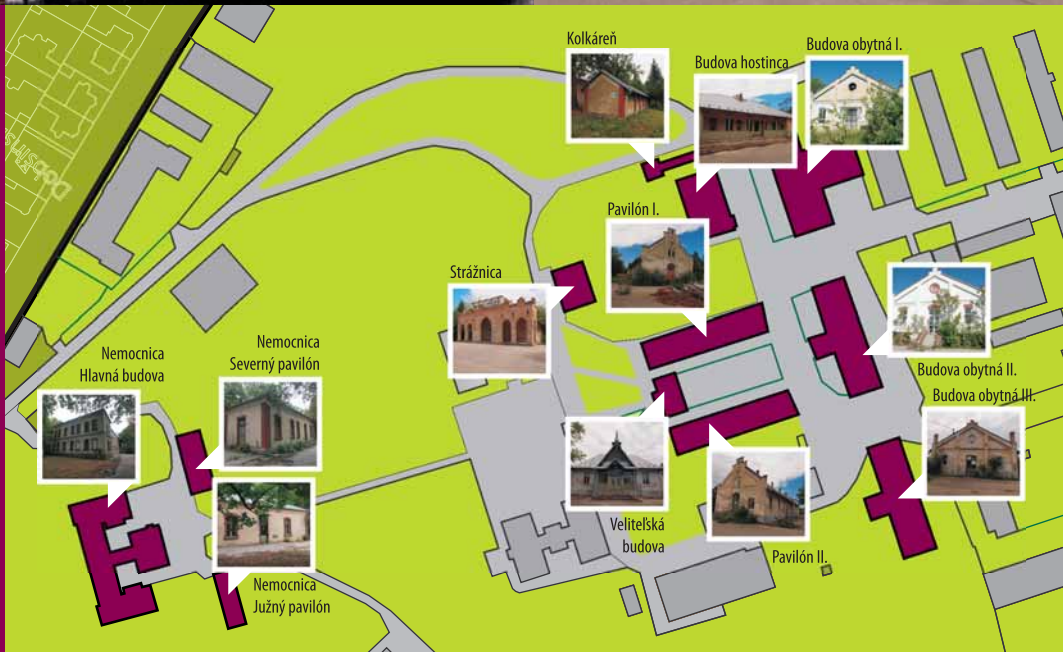
Martinský vrch bol osídlený už v období neskorej doby kamennej. Koncom 8. a v 9. storočí sa tu rozprestieralo mohutné hradisko s hustým osídlením, ktoré ležalo na terase rieky Nitry.

Súčasťou areálu bol aj románsky Kostol sv. Martina z 11. storočia. Jeho počiatky siahajú do predrománskeho, azda už veľkomoravského obdobia. V okolí kostola bolo preskúmané pohrebisko z 9. a cintorín z 11. storočia. V stredoveku bol Kostol sv. Martina farským kostolom osady Tormoš - dnešná Chrenová. V roku 1911 pre havarijný stav asanovaný. Časť inventáru bola prenesená do Františkánskeho kostola sv. Petra a Pavla.

Martinský vrch

ŠIATOR TÁBOR

návštevníkov. Objekt mal od svojho vzniku až do začiatku 21. storočia relaxačno-oddychovú, neskôr administratívnu funkciu (kancelária).

Nemocnica - hlavná budova, severný a južný pavilón

Vojenská nemocnica s rozlohou 1102m² bola postavená na pôdoryse písmena „E“ začiatkom 90. rokov 19. storočia podľa projektu nitrianskeho architekta J. Lyku. Na historickej fotografii z roku 1907 je celý areál nemocnice oplotený dreveným latkovým plotom. Neskôr bol začlenený do areálu kasárni. K nemocnici patrili aj severný a južný pavilón. Oba pavilóny boli od roku 1925 až do roku 2008 v dlhodobom prenájme ministerstva obrany. Počas tohto obdobia sa využívali na rôzne účely, ako napr. posádková nemocnica, ošetrovňa, ale aj ako administratívne budovy.

Park

Podľa dobovej tlače boli kasárne postavené na „pažití“ pod Zoborom. Areál bol skultúrovaný a parkovo upravený pri príležitosti návštevy cisára Františka Jozefa I. v roku 1887 podľa projektu K. Sántoa. Neskôr sa spojil s upraveným areálom nemocnice a vznikol dnešný park.

* Objekt bol postavený v rokoch 1882 - 1884 podľa projektu nitrianskeho architekta J. Lyku a vybudoval ho stavitel' G. Gregersen.

Zdroj informácií: Krajský pamiatkový úrad v Nitre